

ОСВІТА, НАУКА І ЛЮДИНА В ХХІ СТОЛІТТІ:
багатоаспектність антропологічного пізнання

СІМФЕРОПОЛЬ - 2008

82-й рік університету

УДК 37.012.2 «20»

ББК 74.28

0-75

перетин

усіх планів буття

ОСВІТА, НАУКА І ЛЮДИНА В XXI СТОЛІТТІ:

багатоаспектність антропологічного пізнання

Сімферополь - 2008

УДК 37.015.2 «20»
ББК 74.58
0-72

**85-річчю університету
присвячується**

Рекомендовано до друку вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету.

Протокол № 9 від 26.06.2008

Рецензенти:

Бех І.Д., доктор психологічних наук, професор, академік АПН України;

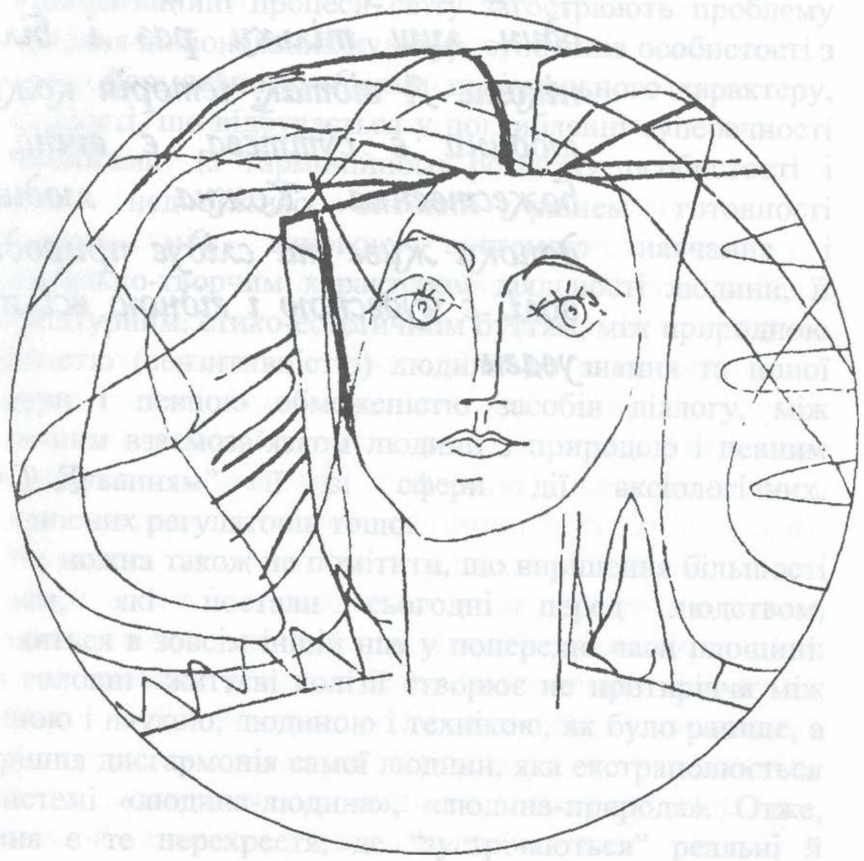
Зязюн І.А., доктор філософських наук, професор, академік АПН України;

Глузман О.В., доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України.

Освіта, наука і людина в ХХІ столітті: багатоаспектність антропологічного пізнання. Монографія / Авт.кол. за загальною редакцією І.П. Аносова, Т.С. Троїцької. – Сімферополь: Таврія, 2008. – 300 с.

У колективній монографії досліджується найважливіша проблема сучасності – відтворення в університетській освіті і науці більш-менш повноцінного образу людини та гармонійного розвитку особистості. Авторський колектив пропонує своє бачення і концептуальне оформлення напрямків антропологізації освіти. Монографія розрахована на науковців, освітян, магістрантів, студентів ВНЗ, усіх, хто цікавиться буттям Homo educandus.

Людина як перетин усіх планів буття
як перетин
усіх планів буття

Рух до антропології як закономірність
коеволюційного поступу людства:

інтеграційні процеси

в науковому знанні

Людина повинна прагнути
використання стратегії Природи, її
законів та власних можливостей у
створенні умов, які гарантують
подальший розвиток роду людського.
У цьому й полягає стратегія
Розуму...

М. Моїсеєв

Розділ 5. Рух до антропології як закономірність коеволюційного поступу людства: інтеграційні процеси в науковому знанні

З найважливіших проблем сучасності та людини, особливу гостроту придбала екологія людини. Людина виявилася досить уразливою під могутнім натиском наслідків своєї власної діяльності. Ці наслідки виявилися не тільки в процесах функціонування природно-біологічної основи його життя, але й його соціальних і духовних якостей. Екологія людини опинилася в кризовому стані. В даний час існує велике різноманіття думок про загальний стан екології суспільства, у тому числі і щодо предмету екології людини, її головних аспектів і методологічних принципів.

Антропогенез - процес історико-еволюційного формування фізичного типу людини, первинного розвитку його трудової діяльності, мови. Антропогенез вивчає походження людини, становлення його як виду в процесі історико-еволюційного розвитку. Вчення про антропогенез - розділ антропології та центральна проблема еволюційної антропології, при вивченні якої використовуються дані природних і суспільних наук про людину і Землю.

В основі уявлень про антропогенез лежить симііальна (від лат. simia - мавпа) гіпотеза походження людини від високорозвиннутих мавп третинного періоду, вперше детально розроблена і аргументована Ч. Дарвіном (1871). Згодом було отримано багато нових даних на підтвердження цієї гіпотези, особливо палеонтологічних та етологічних (пов'язаних з вивченням поведінки приматів), а також з області порівняльної біохімії, імунології, молекулярної біології і генетики [2].

Друга половина ХХ ст. в антропології ознаменувалася інформаційним вибухом в результаті різкого збільшення числа знахідок викопних попередників людини в Африці і Євразії. Починаючи з 60-х років, в антропології широко впроваджуються нові, перш за все, радіометричні методи датування кісткових залишків, а також методи молекулярної біології, що дозволяють встановити час і визначити ступінь прямої спорідненості сучасних і викопних форм за особливостями будови їх молекул (ДНК, білків тощо).

Починаючи приблизно з 40 тис. років тому, встановлюється відносна стабільність фізичного типу людини; й навпаки, вельми повільна до цього еволюція культури з появою людини розумної зростає. Відбувається поступове звуження сфери дії природного відбору через створення культурного середовища.

Проте біологічний розвиток сучасної людини продовжується. Впродовж сучасної геологічної епохи (голоцену) простежуються деякі прояви, так званої «еволюції втрат», що виражається, наприклад, в ослабленні щелепного апарату і зубної системи, а також в епохальних зрушеннях - серії різноспрямованих змін, що зачіпають загальні розміри тіла, масивність скелета, форму голови, структуру захворюваності. Питання про те, наскільки ці процеси зачіпають генофонд людства, залишається поки недостатньо вивченим, оскільки на них впливають багато загальних, локальних, біологічних і соціальних чинників в їх складній взаємодії. Ослаблення дії природного відбору іноді оцінюють як чинник, загрозливий людству генетичною деградацією: із-за накопичення шкідливих мутацій - генетичного тягаря - може зрости частота спадкових захворювань та аномалій. Разом з тим, значне

зростання споживання природних ресурсів, а за рахунок дієвої сили людського розуму, справедливості по відношенню до природи і нижчих живих істот - "братів наших менших", за рахунок ефективного використання інформації. Тобто, інформаційне середовище виступає як чинник еволюції, існування, розвитку і розмноження людини. Це - нова якість розвитку, сенс якого можна охарактеризувати як вимога коеволюції суспільства і природи. Антропологія і психологія указують ще одне джерело формування екологічної свідомості - психіку людини. Сенс людського буття полягає не в підкоренні природи, не в нарощуванні матеріального багатства, а в ціннісній переорієнтації людської діяльності, в етичному вдосконаленні особи, рівня її культури, в гармонізації навколишнього середовища.

Література

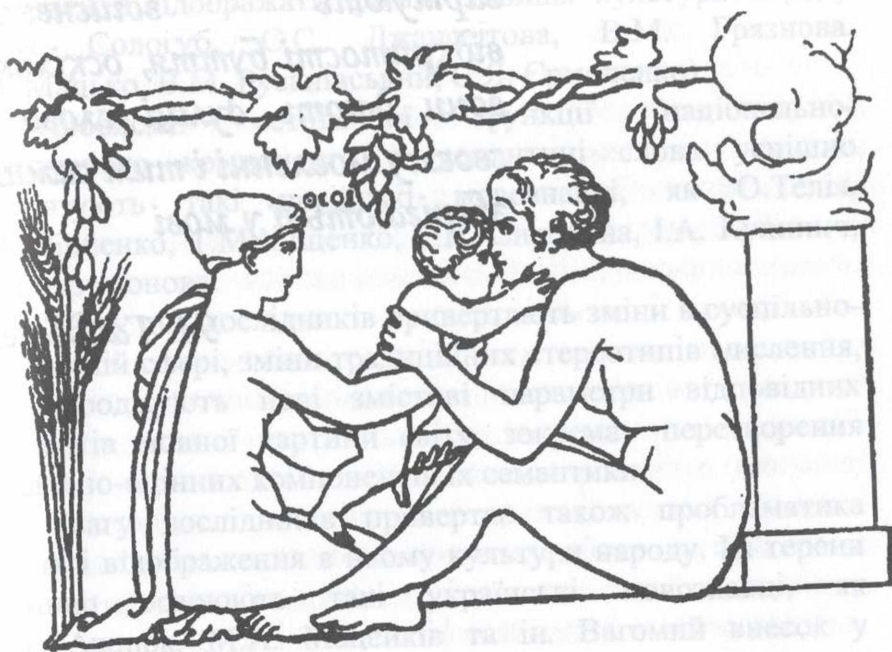
1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. - М.: Наука, 1997. - С. 6.
2. Аносов І.П. Педагогічна антропологія: Навч. посіб. - К.: Твім інтер, 2005. - 264 с.
3. Більвський Т.О., Бунченко Л.І. Основи екології: теорія та практикум. Навч. посіб. - К.: Лібра, 2006. - 368 с.
4. Вернадский В.И. Размышления натуралиста. Научная мысль как планетарное явление. - М.: Наука, 2002. - С.54.
5. Казначеев В.П. Очерки теории и практики экологии человека. - М.: Наука, 1993. - С. 23-26.
6. Кисилев М.М., Деркач В.Л., Гостоухов А.В. та ін. Концептуальні виміри екологічної свідомості: Монографія. - К.: Вид. Парапан, 2003. - 312 с.
7. Моисеев Н.Н. Стратегия разума // Знание - сила. - 1986. - №3. - С.32.
8. Шарден П.Т. Феномен человека. - М.: Наука, 2001. - С.22-23.

Антропокультурні властивості мови та мовний

властивості мови

та мовний світ

особистості

удову поняття «модель культури», запроваджене
Хайгером та Е. Селіром, зробила Л.Т. Бабашинова,

Живіть з іншими людьми

таким чином,
ВІСЬМЬ ОГО

З М І С Т

Вступ	Людина як перетин усіх планів бутя (Аносов І.П.)	5
Розділ 1.	Антропологізація освіти і науки як стратегія і тактика гармонійного розвитку особистості (Аносов І.П.)	11
Розділ 2.	Проблеми університетської освіти і науки: антропологічний поворот у методології гуманітарного розвитку (Елькін М.В., Молодиченко В.В., Солоненко А.М., Троїцька Т.С.)	45
Розділ 3.	Від монізму до плюралізму - розуміння сутності людини: психологічний аналіз (Добровольська Л.П.)	96
Розділ 4.	Екологічний імператив в антропологічному вимірі (Мальцева І.А.)	161
Розділ 5.	Рух до антропології як закономірність коеволюційного поступу людства: інтеграційні процеси в науковому знанні (Мацюра О.В., Тарусова Н.В.)	192

Розділ 6.	Антропокультурні властивості мови та мовний світ особистості (Дергаль Л.Я., Митяй З.О., Юрченко Т.Г.)	213
Розділ 7.	Людина в геокультурних реаліях Східної Таврії: світоглядно-ментальний аспект (Афанасьева Л.В, Глинська Л.Ф., Букресва І.В., Орлов А.В., Троїцька Т.С.)	254
Розділ 8.	Толерантнісне прозріння людини: антропологічні рецепції моделювання освітньо-культурного процесу (Троїцька Т.С., Сіман О.М., Карандаш М.М.).	308
Додатки	Толерантність як осереддя антропологічної рефлексії: культурно-освітні етюди буденного етосу народів Східної Таврії (Семікін М.В., Ямкова К.С.)	333
Наші автори		347

НАШІ АВТОРИ

Аносів Іван Павлович – доктор педагогічних наук, професор, ректор Мелітопольського державного педагогічного університету

Афанасьєва Людмила Василівна – кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри соціології Мелітопольського державного педагогічного університету.

Букрєва Ірина Вікторівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри соціології Мелітопольського державного педагогічного університету

Глинська Людмила Федорівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри соціології Мелітопольського державного педагогічного університету

Дєргаль Любо́в Яківна – кандидат філологічних наук, доцент Мелітопольського державного педагогічного університету, декан філологічного факультету, завідувач кафедри української і зарубіжної літератури